

EPITHOME

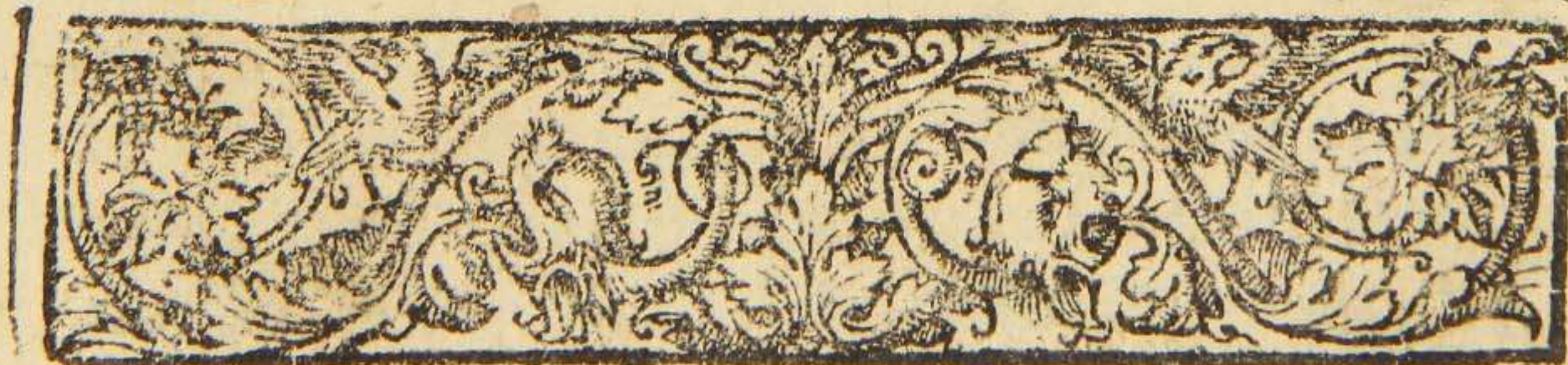
IN QVA PRAECI-
pua Rhetoricę capita
continentur.

*Auctore Vincentio Blasio Gar-
cia Valentino Prima Classis Prae-
fecto, & publico Rheto-
ricę Interprete.*

Ad Patres Iuratos Valētinus
Secunda editio.

*Valentia apud Almarum Fran-
cum, Anno 1598.*

EPITOME

IN QVA PRÆCIPUA

partes Naturæ copiose

continentur.

Auctore Vincentio Biondo

Cardine Alexandrino, Poete, Caspary

facto, & publico Professor

rege Latinitate.

Ad Patres Iuratores Valentinos

Secunda editio.

1578

Valentini apud Jo. Blumum

1578

B-37

VIGILANTIS-

SIMIS PATRIBVS

Iuratis, Valentinis.

Vincentius Blasius Garcia,

S. P. D.

DITVRVS iterum Rhetoricæ Epithomē. P.I. vigilantissimi, faciendum mihi putavi, vt eam initio oratiunculam præponerem, quam non modo de via languens, sed etiam afflicta, & perdita valetudine fractus, ac debilitatus, multorumq; vocibus, ne dicam, conuitijs, expugnatus, intra priuatos Primæ Classis parietes, habui. Vna siquidem, & eadem opera studiosis adolescentibus exemplaria, quibus dolenter carebant, nunc demum suppetent; & a cuius, dum pene funderetur ex tempore, orationis auditione, longe maxima illorum pars, qui frequentissimi conuenerant, non tam angustijs loci, quā auditorū multitudine, exclusæ est, ea tandem scripta, & mandata typis, legi ab omnibus, vestro beneficio, poterit. Exstabit etiam, opinor, & ad memoriam posterorum, & ad æmulationem presentium insigne exemplum cum amoris in nostram patriam,

tum officij in studiosam iuuentutem mei, quando nec magna corporis macie, nec periculosa valetudinis perturbatione, nec permolesto anni tempore, nec vlllo salutis discrimine detereri potuerim, quo minus & imperio vestro parerem, & plurimorum studio satisfacerem. Vos vero præclare, idest, more vestro, facietis, si & Epithomem, & oratiunculam, & vtriusque auctorem benigne accipiat; atque alia maiora, cum ea, quam opto, & spero, valetudo contigerit, expectetis. Valete.

ORATIO.

ROSSVM equidem, Viri ornatissimi, Senatum Valentinum, cuius auctoritate Roma reuocatus, intermissa iam diu studia humanitatis, hodierno die repeto, iisdem versibus, absentem, appellare quibus Mecænatem suum Horatius, poeta grauis, & doctus affatur;

Spectatum satis, & donatum iam ræde, queris,

Mecænas, iterum antiquo me includere ludo.

Non eadem est ætas, non mens. Veianius, armis

Herculis ad postem fixis, latet abditus agro;

Ne populum extrema toties exoret arena.

Quamuis enim neque satis spectatus merito meo, neque vt strenuus, & multarum palmarum

rum

rum gladiator, rude donatus sim, huius me ta-
men Academiae splendor ab obscuritate, in-
gens discipulorum numerus ab ignoratione
hominum vindicare, & ipsi viginti anni, qui-
bus Eloquentiam Romanam ex hoc gradu pu-
blice sum professus, quietem aliquam, & opta-
ti, non ad inertiam, & desidiam, sed ad reco-
lenda grauiorum artium studia, otij, & tran-
quillitatis praemium merere potuerunt. Quod si
Veiano, veteri gladiatori, homini saeuo, &
caedibus assueto, figere, vt illis vsitata tempo-
ribus, superstitione ferebat, ad Herculis valuas
arma, sub trahere se a publicis spectaculis, in
agro delitescere, & quod reliquum erat vitae,
in otio degere non modo non turpe fuit, sed
etiam honestum, quanto magis, mihi quietio-
ris vite recessus, & quasi portus, vbi varijs, &
diuturnis iactatus fluctibus, conquiescerem,
& omnes curas, atq; molestias ex hoc, vt ita di-
cam, Scholastico strepitu, deponerem, con-
cedendus fuit? Licuit illi, ne Populi Romani
misericordiam, quam sepe iuuenis esset in are-
na consecutus, denuo flagitare senex cogere-
retur, eo secedere, quo libuit; mihi vero, qui
tam diu hoc Sisyphi saxum verso, non licet es-
se quieto, nedum, confertis manibus, otioso.
Quot, obsecro, annos in hoc sum litterario,
oratorio praesertim, certamine versatus? Quo

ties pro decore huius Academię, pro commo-
dis studiosę Iuuentutis, pro dignitate nobilif-
simę facultatis, tanquam pro aris, & focis, di-
micaui? Quoties vestram non modo benigni-
tatem, ad quam natura propendetis, sed etiam
beneuolentiam mihi, & gratiam conciliaui?
Reuocor nihilominus ad antiquum ludum,
descendo iterum in eam arenam, in qua multa
diligentię, industrię, ac laboris mei, vt non
sine magna voluptate partę existimationis, ita
cum aliquo metu amittendę, vestigia recog-
nosco. Arma illa, quę didiceram tractare; qui-
bus me a puero assuefeceram; &, quę, ante
quam detraherentur inuito, vltro deposue-
ram, rursus capio, cū vt huic Academię gra-
tificer, id ipsum à me suo iure reposcenti, tum
vt Senat. V. paream, iuste, & legitime impe-
ranti. Et quidem, si quemadmodū mihi eadem
mens est, quę semper fuit ad bene de mea pa-
tria merendum, idque vt assequerer, nullum
pene otiosum in vita spiritum duxi, ita eadem
vis, eadem alacritas esset ad elaborandum, mi-
nus commouerer animo; minus corpore per-
horrescerem. Sed heu? non est eadem ætas,
non idem robur, & corporis firmitas, nō eadem
valetudo. Quorum omnium sentio, breui tem-
pore, tantam, quantam fors tasse nemo credat,
factam esse iacturam. A Etatem, quam videtis,
quin-

quinq; annorum accessio quantum, obsecro,
debilitauit? tantum profecto, vt non ætate
processisse, sed omnino consenuisse mihi vi-
dear. Corpus sensim exhaustum, ac languens
pristinam suam vires ita desiderat, vt vereri in-
terdum cogat, ne, quæ animus, egregie offi-
ciosus, & publicæ causæ studio ductus, susce-
perit, subire illud omnia, & perferre, atque
persequi ad extremum queat. Valetudinem
ipsam, quam ille non modo intelligendi, sed
etiam dicendi grauissimus auctor, & magister,
Plato, primum humanæ felicitatis gradum,
Plutarchus, vt opinor, diuinum, & blandissi-
mum condimentum appellat, cælum, & solum
Romanum, curæ, & cogitationes, quæ animum
certarum quarundam rerum insolentem, exe-
derent meum, domestica inclusio, & fere per-
petua, longissimæ itidem, & periculosissimæ
nauigationis labores, & difficultates, diutur-
na, & vehemens terra, marique conuassa-
tio, nimis perse imbecillam ita affixerunt, vt
dici, atque commemorari vix possit. Animus
itaque anxius, & grauitè affectus, corpore,
cuius ministerio indiget, satis commode vti,
corpus, egra, atque infirma valetudine, animi
conatibus par esse posse non videtur. Nec de-
est, qui mihi crebro reliquam Horatij canti-
lenam insusurret;

*Solve senescentem, mature sanus, equum; ne
Peccet ad extremum, videndus, & ilia ducat.*

Etenim ita ratio comparata est vitæ, natureq̃.
nostræ; ita fert rerum vsus, & euentus, vt mul-
to aliter decus, & illustris fama, quã cõparari
solet, amittatur. Quos subeas labores; quas per-
feras molestias; quibus periculis perfungaris,
quandiu, & quantum fades, & algeas, necesse
est, vt in hominũ ore cum gloria, & laude ver-
seris; vt ceterorum aures optimo de te sermo-
ne compleantur; vt claritatem nominis, & præ-
dicationem apud surdam sæpe, & ingrata po-
steritatem assequaris? Per labores virtutem
incedere Hesiodus; nihil sine magno labore
vitam dedisse mortalium Horatius affirmat.
Quid Ouidius?

Alta Cleoneo querenda est fama labore:

Non venit e molli viuuda fama thoro?

Vulgare etiam illud est, & per vagatum;

Venter, Pluma, Venus laudem fugienda sequenti.

Ipsæ Hercules, Iouis satù editus, nunquam in
cœlum, antiquitatis opinione, sublatus fuis-
set, nisi prius illud humeris, Iunonemq̃. præ-
mentem, sustinuisset; atque truces belluas,
horribilia monstra, efferatos immanitate ho-
mines,

mines, vt fabule narrant, inuicta virtute superasset; ipsamque gloriam, quasi toto orbe exultantem, persecutus, ad inferos vsque manes, & tartareas teterrimarum sedes laruarum penetrasset. Neque illud de nihilo est, quod veteres Poëtae finxerunt; Solem aqua marina, Lunam dulci delectari. Etenim qui maioribus suis, si obscuro fuerunt, sua virtute preluere; si noti, maiorem, quam ab illis acceperit, relinquere posteris claritatem vult; qui fulgere Solis instar, lucere etiam in tenebris, splendereque persequitur, necesse est, aquam marinam bibat; acerba, nimirum, multa, & aduersa, & odiosa, & molesta, & perniciose perpetiatur, ac perferat; omnibus denique fortunę iniquitatibus, hominum fraudulentorum insidijs, superbiorum contumelijs, auarorum rapinis, crudelium supplicijs tota vita exerceatur. Est cursus ad gloriam plenus sollicitudinum, laborum, vigiliarum; exponitur fraudibus nocentissimorum hominum; patet dolis sceleratorum; obijcitur ad omnes casus subitorum periculorum. Qui vero, vt Luna, luce lucet aliena; qui nihil sibi ad laudem, nihil ad honorificam memoriam posteritatis; nihil ad immortalis famam conandum, maiorum suorum laude contentus, putat, is aquam bibat dulcem; voluptates vndecunque aucupetur; se vnum co-

A s lat;

lat; suæ indulgeat voluntati; corpori seruiat;
fasciculū ad nares admoueat; incēdat odore; re-
dimat caput fertis; iaceat in viola; deponat cer-
uicem in puluino perlucido, melitenti rosa far-
cto. Faciet id quidē, me non indulgente, sed ta-
men non repugnante, modo se sibi honoris, &
gloriæ spem, ignauia sua, præcidisse fateatur;
sinatq; alios, quorum fortis animus, magnus,
constans, quæ plerisq; eximia, & præclara vi-
dentur, præ magnitudine, & præstantia sua,
parui ducit, per varios, & ancipites casus, per
ingentia rerum discrimina tendere.

*In Latium sedes vbi fastæ quietas
Ostendunt.*

Decesserat, vt nos quoq; a fabulis discedamus,
ea spe è *Quæstura* M. Tull. vt non dubitaret,
quin sibi *Po. Roman.* vltro esset omnia dela-
turus, quod frumenti in summa caritate maxi-
mum numerum Romam misisset; quod nego-
tiatoribus comis, mercatoribus iustus, munici-
pibus liberalis, socijs abstinens, omnibus esset
visus in officio diligentissimus. Meminerat
etiam excogitatos à Siculis in suam ipsius gra-
tiam honores inauditos; denique sic tunc exi-
stimabat, nihil aliud homines Romæ, nisi de-
Syracusana Quæstura loqui. Venit forte Pu-
teolos,

teolos, ibique rogatus à quodam, quo die Ro-
ma exisset; quid in ea esset noui, facile sensit,
id quod ipse confitetur. P. Roman. aures he-
betiores ad excipiendas res, ab alijs bene, di-
ligenter, ac feliciter gestas, oculos acres, atq;
acutos ad hominum vitia notanda, & mores ex-
plorandos habere; ideoq; se tantum abesse ab
ea gloria, quam ardēter expetebat; & pro qua
diu iam, multumq; laborarat, vt illius, que
cogitasset, nondum fundamenta iecisset. Nec
se tamen deseruit; aut concidit: sed fecit, vt
postea quotidie præsentem omnes viderent;
habitauit in oculis; presit forum; neminem a
congressu neque ianitor ipsius, neque somnus
absterruit; ita se deniq; comparauit, vt ei fue-
rit ne otium quidem otiosum. His, & talibus
curis, laboribus, periculis animus, magnarum
rerum appetens, ad æternum decus exerce-
tur his gradibus ad summum humane felicitatis
peruenire sic, vt breuiter concludam, sic,
inquam, ire ad altra potest: nec vnquam alia
ratione cuiusquam virtus viam sibi muniet, a-
ditumue aperiet ad immortalitatem. At, vt om-
ni parca existimatione spolieris; vt in poste-
rum iaceas, quamdiu vixeris, ignobilis, &
inglorius; vt in odium, & offensionem non
inimicorum modo, verum etiam amicorum, &
maxime familiarium incurras, dies intermis-
sus

sus vnus, aut nox vna interposita, aut leuis ne-
gligentia, aut inopinatus casus, aut temera-
rium populi præiudicium, aut fortuna, hone-
stis inimica consilijs, aut, quod iniquissimam
est, aliena culpa efficit: atque totam sæpe de
te vulgi opinionem parua non nunquam com-
mutat aura rumoris. Vt iã ininus mihi, quod
multo magis antea mirabar, sic euenire, vt sit
semper durior spectatæ virtutis, quam incog-
nitæ conditio. Quod scripsit suis in Symbolis
Ludouicus Viues; nobilitatem, scilicet, non
dari ab vna die, id multis ante sæculis, sum-
mus sine vlla controuersia, Phylosophus do-
cuerat, Aristoteles in hunc sensum; Ver ne-
que vna hirundo facit, nec vnus dies; & bea-
tum eodem modo, felicem uè nec vnus dies,
nec breue efficit tempus. Nec dubito, quin, si
rogari idem posset, quot dies, quam longum
tempus hominem ex felici miserum, ex beato
erumnosum, ex illustri, & claro obscurum, &
ignotum reddere, possit, responderet, vnus
dies; vel potius diecula: diecula, dico? imo
hora, atque etiam punctum temporis. Ig-
nobilem igitur, dedecus, infamiam, in-
fælicitatem, ruinam dies vna, hora vna, mo-
mentum vnum afferre solet. Est enim vaga,
volubilisq. fortuna; vtroque vultu cogitatio-
nes humanas, ac spes eludit; rerum mutatione,

vel

vel dicam, euersione, gaudens, quos in subli-
me extulit propitia, eos infesta nec opinantes
deijcit, & inexpectata ruina conterit. Vere
Seneca iunior;

Quidquid in altum Fortuna tulit, ruitura leuat.

Virorum, magna prudentia, vsu, exercitatio-
ne præditorum, consilium est, vt is, cui res in
bello ad voluntatem fluxerunt, ab illius se,
quam primum possit, laqueis explicet; nec ve-
lit pluribus in prælijs fortunam belli pericli-
tari: futurum alioqui, ni se mature colligat,
vt omnes illæ bellicæ laudes, omnes victoriæ,
omnes triumphi, omnia monumenta, atque
trophæa exitu fœdissimo corrumpantur. Ta-
ceo Epaminondam Thebanum, Thimoteum
Atheniensem, Carthaginensem Annibalem,
Antiochum Magnum, Mitridatem Põticum,
Gn. Pompeium, Imperatorem Aurelianus:
taceo illos, qui post afflictam, ac penitus euer-
sam Imperij Romani fortunam, militari laude
floruerunt, & quidē ex omnib⁹ nationibus infi-
nitos, qui infinitæ cupiditati suæ modū statue-
re aut nesciuerunt, aut nequiuerunt, aut, quod
magis credibile est, noluerunt; & ob eam caus-
sam exitum habuerunt non solum rerum ge-
starum dissimillimum, sed etiam pristinae exi-
stimationi, atque dignitati longe turpissimū.

Milo

Milo Crotoniata, vt hunc potissimum commemorem, nunquam fortasse corpus suum feris laniandum obiecisset; nunquam Aristhomenes, addam hunc illi socium, Lacedemoniorum animos, crudelissime laceratus, satiasset, diroque spectaculo pauisset oculos inimicorum, si ille vires experiri suas iam senex, hic tentare, multiplici audacia, fortunam opportune disijisset; vterque sibi & in ostentatione virium, & armorum periclitatione temperasset. Verum dum Crotoniata nihil deminutum senectute de suis lacertis, ac viribus putat; Messenius fortunam, quæ primis conatibus arrisserat, nunquam sibi, quasi illius rotam clauo trabali fixisset, de futuram confidit; vterque posteros omnes atrocissimo genere necis admonuit, vt sibi, alieno exemplo, caueant; vt malint desinere, quam deficere, abire cum desiderio, quam explodi cum fastidio; & cum cæterarum rerum omnium, tum assiduitatis satietatē, tū nimiā confidentiā, quam qui prudenter sentiunt, pedicam appellant, diligentissime vitent. Dicam, vt mea natura, & vobis non incognita consuetudo, fert, libere, sed vere, & sine iactatione dicam. Qui casus ad periclitationem ingenij, atque doctrinæ incidere, quæ pericula, & discrimina ad terrorem accidere, quæ occasiones ad ostentationem facultatis,

cultatis, ad disciplinam dicendi, ad comparationem laudis, possunt illis offerri, qui in hac oratoria quasi palestra versantur, ea omnia mihi vni Valentiae primum multis annis, Romae deinde quadriennio contigerunt. Quoties mihi utrobique vir sex, interdum etiam pauciores, ad meditationem, & cōmentationem concessi sunt dies? Quoties imparato, & nihil tale exspectanti, publice, & priuatim, serio, & ioco, necessitate, & volūtate saepe mea, saepius aliena, dicēdū fuit? Sed quo in loco? Illustri quidē semper; amplissimo aliquoties, & celeberrimo nō vnius vr̄bis, sed totius orbis terrae theatro. Quibus de rebus? grauibus plane, exquisitis, difficilibus, maximi ingenij, & nō exigui temporis. Quibus auditoribus? Si vitam spectes, longe optimis; si stirpem, nobilissimis; si studia, doctissimis; si dignitatem, clarissimis; si magistratus, ac munera, potentissimis. Denique, concludam paucis, quidquid Sanctimoniae Christiana Religio, quidquid nobilitatis vetustas generis, familiaeque splendor, quidquid doctrinae circulus sapientiae, quidquid auctoritatis honor, quidquid maiestatis potestas rerum omnium in terris habere v̄spiam potest; id me dicentem attente, & amanter audiuit; perorantem cum plausu, & gratulatione excepit; abeuntem cum laude profecutum est.

Vt

Vt non tam mihi, his tantis rebus perfuncto, conandum deinceps sit, vt aliquid amplius accedat existimationi, nominique meo susceptione noui laboris, quam timendum, ne detrahatur aut iniquitate hominum, aut leuitate fortunæ. Illud enim verum est; Quem casus sæpe transit, aliquando inuenit. Theramenes, cum se vnum, omnibus socijs, atque amicis, ædium ruina oppressis, incolumem euasisse vidisset, suspirans clamauit; O fortuna, cui me casui reseruas? quasi se non illius benignitate ab exitio seruatum, sed alicui funestiori cladi, turpioriq; mortis generi malitia reseruatum prælagiret. Nanque fortuna, semper sui similis, id est, in sua inconstantia constantissima, nocendi libidinem ab hominibus nunquam cohibet; sæpe, dolose fauendo, illam contegit; sæpius illius tempus differt, vt facilius incautos opprimat: id quod fortasse facere nequiuisset, si, illato detrimento, prouidentes ante, & præcauētes offendisset. Illis itaque suauius blanditur, quibus atrocius nocere vult, vt, quo fuerint occultiores insidiæ, eo funestior pestis inferatur. Quare non leuibus causis, non infirmis rationibus, non absurdo consilio potui me ipse domi continere; debuit & Sena. Val. huius publici muneris vacatione donare, & Academia ab hoc labore si minus ætatis, valetudinis

nis certe excusatione vendicare. Sed demus nihil
esse in rebus meis incommodi, etatē eandem, quę
fuerat annos ab hinc quinque, corpus bene cōfir-
matum, valetudinem optimam. Quid? none anni
tempus eiusmodi est, vt non modo deterrere me
ab hoc conatu, sed etiā à cogitatione auertere de-
beat? Hoc enim tēpus ipsam est, cum studiosorū
animi, diuturna studiorum molestia defatigati,
oblectamentum spectant, vt aliquo laxamēto re-
creati, ardentius ad ea, quę restant, & capefcēda,
& absoluenda reuocentur. Rediere alij ad pater-
nos lares; alij amœniora loca, & salubriora sibi
delegerunt; alij intra domesticos se parietes con-
tinent eo animi decreto, vt inde pedem interdum
non efferant, nisi cum Sol, iam præcipitās, frigi-
dam aurā, & suauem terris spiritum restituerit.
Cui, quæso, vsui erit hic meus ad profitendū in-
gressus? Epistolę, vt scribit M. Tull. offendunt
in loco non redite: beneuolentia itidē, summo-
rum regum firmissima custodia, si intēpestiua sit,
nihil a similitate differt. Fructus præterea acerbi,
periculosa nauigatio, iter incōmodum, bellū ca-
lamitosum, potiones mortiferę esse solēt, nisi oc-
casionē commendentur. Quid igitur acuti homi-
nes, & momenta officiorum omnium seuerè per-
pendentes, existimabunt de hoc meo labore, sus-
cepto illo quidem, si non præter expectationem
vestram, præterq. studium erga rem litterariam
meum, at supra vires meas, contra consuetudinē

B

Acade.

Academiarum, extra legitimum tempus? Si occasio, vt magnis viris placet, est, pars temporis, habens in se idoneam aliquid faciendi, aut non faciendi opportunitatem, certe, quāuis cetera omnia nihi essent integra, & soluta; industria mea, quęcunque sit, multis subleuaretur auxilijs; voluntas bene, quantum possumus, aut si quid possumus, de patria merendi, facultate adiuuaretur, iuepte me tamē hoc in munere gererem, occasione destitutus, quę plus in rebus tractandis, quā res ipsę, valere interdum solet. Veterem illā vocem; Nosce tempus, ita cūctis pœne mortalibus placuisse video, vt inter septem dicta sapientium in primis celebretur; atque, vt alia sexcenta, pluribus auctoribus ascribatur. Cuius, cuius sit, certe à doctissimo quoq; vsurpari, ab omnibus laudari, confirmare liquido possum. Hesiodi illud est;

Observato modum. Nam rebus in omnibus illud

Optimum erit, si quis tempus spectauerit aptum.

At ego non spectasse tempus iudicabor, cum & optimum elapsum iam sit; & presens ineptū videatur; & quale, quod sequitur futurū sit, velle diuinare, imprudentiam, & leuitatem præferat cum incerta, & summe cuiusdā obscuritatis plena sint omnia. Isocrates, alius ab illo, quē Plato, & Platonem secutus, Cicero, mirifice laudant, ad suum Dæmonicū scripsit; Iniucundū esse in omni re, quidquid intēpestiuū sit Homerus exiguū

munus

minus maximum putat, tēpore oblatam necessari-
fario. Præclare. Nā, vt multis post sæculis Pyn-
darus in Pythijs Hymnis cecinit; tempus in om-
ni re præcipuum est, obtinetq. fastigium. In tem-
pore, inquit apud Comicū, nescio, quis, ad
eam veni, quod rerum omnium est primū. Quid
Theocritus in Idillio? Quid alij auctoritate gra-
ues, ingenio nobiles, monumentis clari, numero
pœne infiniti & Philosophi, & oratores, & hi-
storici, & Poëtæ clamant? Quid omnis doctorū
hominum schola, quid quotidiana vita testa-
tur? Rerum, videlicet. omnium, recte, feliciterq.
gerendarum, summam in ipsa temporis opportu-
nitate consistere. Virgiliana Dido, seu amore
saucia, sororē Annam, quāuis puellā, & amato-
riæ cupiditatis ignaram, leuitatis insolentē, ido-
neam tamen duxit, quæ A Eneam, hominē ingra-
tum, & inexorabilem, à profectiois, vel potius
fugæ studio, & celeritate deterreret; ad meliorē
mentem reuocaret; ad misericordiam inflecte-
ret, quod.

Sola viri molles aditus, & temporanorat.

Occasio in prælio, vt sentit, & scripsit Vegetius
amplius iuuare solet, quā virtus. Res profecto mi-
ra, & incredibilis, nisi tantū, tamq. peritū rei mili-
taris haberet auctorē? Quid queritis? Tantā vim
habet occasio, vt ea vna rerū omnium conditio-
nem aut euertere, aut cōstituere, aut ad suum ar-
bitrium, atq. libidinem versare in omnes partes,

atq. regere posse videatur. Miserum est desipere; sed Horatius non veretur affirmare dulce esse in loco desipere: pecuniæ iactura cuius dānosa est; sed Syrus terentianus pecuniam negligere magnum sepe lucrum putat. Prope est, vt exclamē; honestum inhonesti speciem præsefert; damnū pro lucro habetur; voluptas molesta est; beneficium maleficio par cēsetur; stultitia sapientia videtur; omnia denique alia, quam sunt, apparent, prout occasione fiunt. Qui intempestiue canunt, etiam si pertissime illud, atq. suauissime faciāt, tantum tamen abest, vt doctorum, & intelligētium hominum iudicio cōmendentur, vt etiam stultitię nomine condemnentur. Mar. Tull. multas agnoscit ineptias; sed dubitat, alia ne sit maior, quam illorum, qui solēt quocunque in loco, quoscunque inter homines visam est, de rebus aut difficillimis, aut non necessarijs argutissime disputare. Vt nō sine causa veterum superstitio videatur occasionem, nescio, qua diuinitate donasse. Quid? Illud, quod Hyppolitum Phœdræ noueræ, dicenti, illius se captam amore, Suidas scripsit respondisse; Par odio importuna beneuolentia, nonne adferre animo meo perturbationem debet? Præsertim cū eadem hæc vox in eos vsurpari consueuerit, qui dam nulla habita temporis ratione, officiosi esse student, eo ipso, quo se placere posse putant, valde vehementer offendunt. Errantem obiurgare, illumq. ad bonam, vt dicitur

dicitur, frugem hortari, summa beneuolētia est; id si fiat inepto tempore, simultas perniciofa. Plutarchus, nobilis etate sua philosophus, & non hiftoriae modo, fed multarum etiam rerum aliarū, natura penitus abstrufarum, fcriptor luculentus, in eo, qui est de discrimine amici, & adulatoris, libro; oportunitas, inquit non obferuata, cum omnibus rebus maximum adfert malum, tū uero in admonendo præcipue uilitatem aufert. Amicum laudibus extollere, honeftum; quid, fi immodicis, & intēpeftiuis? turpe. Siquidem illi, nō, ut par erat, gloria, fed inuidia queritur. Munifici est pecunias dare; fed adolefcenti, aut alicui nepoti, qui illis, ut idoneis exercende nequitia instrumentis, deterior fiat, dementis. Me miferum! exclamat Pāphilus. (iuuat profecto me notiffimis, & quali domesticis exemplis uti) Quid Symo pater: Id nunc demum fenfifti, Pāphile? olim iftud, olim, cum animum induxti tuum. Nouiftis reliqua. Maxime fuerat optandum patri, ut miferū fe filius agnofceret, & fateretur: at, quoniam id fenferat, cum sentire nihil referret, id illi gratia apponendum non cenfuit. Ciues fuos ad repetendas de Troiano Aenea, homine, ut putabat, perfido, & atrociffima quæque merito, grauiffimas pœnas, hac acerrima, & acerbiffima oratione excitat, & impellit Dido;

Ferte fua flammæ; date uela; impellite remos.

Mox cum fe colligeret; & ulcifcendi occasio-

B 3 rem,

nem, discessu inimici, elapsam, simulque irritas
suas querelas, fractas minas, intempestiuū impe-
rium, inanem suorū laborem, inutilia arma, flam-
mas, vela, remos nihil omnino prodesse posse, re-
putaret, ita secum ipsa;

Quid loquor? aut ubi sum? Quae mētē insania mutat?

In fœlix Dido, nunc te facta impia tangunt?

Tunc decuit, cum sceptrā dabas.

Ergo miserix sensus, si ferus sit, nemini vn-
quam laudi, multis sæpe vitio datus fuit, & pro-
bro, si Terētio; nihil certe, aut stulte loquitur;
nusquam est; insanit prorsus, qui res suas præ-
posteris temporibus administrat, si Virgilio cre-
dimus. Sed ad me reuertar. Vchemēter mihi timē-
dū esse video, ne hoc meū iuuandę patriæ deside-
riū, quod parum, aut fere nihil tēpore, cuius cau-
ta, & prudens obseruatio viros, famæ, honestiq̃.
nominis cupidos in primis decet, adiuuetur, intē-
pestiuum, importunū, molestū censeatur. Equi-
dem, vt est timidus, & omnes formidat rumuscu-
los illorum, qui officiosi esse volunt, animus, vi-
deor audire horatianum illud; Nihil moror be-
neficium, quod me grauat. Grauabuntur, vt sus-
picor, pleriq̃. & non leuiter offendentur, quod
intempestiuus fuerit meus in patriam reditus, in-
tempestiuus in Academiā ingressus, intempesti-
uus conatus ad illud munus eximplēdum, quod
mihi absenti, & quiduis aliud potius, quam de
publica profitendi prouincia, cogitanti S. Valē.

pro

pro sua singulari in hanc Academiam, & nobiles
artes propensione, assignavit. Sua cuiq. rei tem-
pestiuitas est. Altero post eum, qui diui Luce ho-
nori, ^{et} nominiq. dicatus est, die, tunc, cum Mars
suas ^{et} reuocare copias, easq. in castris, & sub pellī
bus continere incipit; cum ab armis, cōmuni om-
niū gentiū consensu, ac more, disceditur; tunc, in-
quam, Muse, quæ delituisse ^{armis} diu, atque elanguis-
se otio, ^{alio} videbantur, se ipsas excitant; exercitus
suos ^{alio} lustrant; eosq. in puluerem, atque solem, &
in ipsum discrimen, aciemq. perducunt. Tūc fit
magnus studiosorum in Academijs concursus;
tunc intermissa studia acriter repetuntur; tunc
Doctores de superiore loco eas, quas profitētur,
artes miro cum plausu, & frequentia discipulo-
rum tradunt; tunc omnium Gymnasiorum pa-
rietes lætis, atque eruditis studiosæ iuuentutis,
grauibus de rebus disceptantibus, vocibus perso-
nant; nouaq. species, eadēq. pulcherrima ipsius
sapientiæ quasi renuiscens obijcitur. Nam
quemadmodum apes, hiberno tempore, ab ope-
re cessant; abdite latent; nullus in aluicari strepi-
tus auditur; nulla fit concursatio; ineunte autē
vere, foras erumpunt; diuisoq. inter sese labore,
aliæ flores conuehunt; cælestem alię rorem collī-
gunt; alię alia in commune conferunt; aliæ, quæ
domi manserant, venientes excipiunt; onustas
subleuant; fessas recreant; nullus deniq. est locus
segnitię, atque socordię; ita in ipsis Academijs

magnum est æstate silentium, magna studiosorū
adulescentum infrequentia, magnus studiorum
langor; omnes pene in ipso calore frigescent.
Quid mense Octobri? Vertuntur, & mutantur
in optimam, sed dissimillimam, conditionem
omnia. Frequentatur iam illa solitudo; sum-
ma esse incipit Doctorum assiduitas; Academiæ
multitudine iuuenum, & splendore celebrantur;
vix quisquam est, nisi inertissimus, qui non in
hyeme caleat. Nunc vero, cum omnia sole torren-
tur, aut prope est, vt torreantur; cum sævituram
mox Caniculā nemo nō pertimescit; cum in Aca-
demijs magna esse incipit à studiosis adolescēti-
bus, maior à Doctoribus solitudo; cū alij publi-
ce docendi, alij dicendi finem faciunt, imprudē-
tię profecto videbitur munus docendi inchoare,
& alijs, de more silentibus, inani vocum sonitu,
quiescentium auribus obstrepere, cum præsertim
non tam probare Senatui Valentino nauitatem
tuam, quam & magistris ipsis, & discipulis igna-
uiam suam, aut saltem otiosam cessationē expro-
bare velle videaris. Quid ergo faciam non modo
multis, & magnis difficultatibus impeditus, sed
ipso etiā tempore exclusus? Nū cedā, manumq.
tollam, meq. iniqua rerum cōditione victū, & de
pristina sententia deiectū fatebor? Est plane ho-
minis ignaui, & nimium timidi ante periculū pe-
riculi metu ab officio discedere. Neque commit-
tam, vt S. Valentini iudicium, vestram, viri clarif-
simi

simi, exspectationē, studiosorū iuuenū spem tur-
pi cunctatione fefellisse, atq. publicis rationibus
meas duxisse potiores videar. Pompeius, re, & no-
mine magnus, à gubernatore nauis admonitus,
omnes, si tunc è portu solueret, naufragio peritu-
ros, missum se à S. P. Q. R. in Siciliam, vt patrię,
fame laboranti, aduecto frumēto, quam primum
subueniret, non, vt viueret, respōdens, se turbulē-
to mari, nauem ventis, conatum bono euētui com-
misit. Recordatus etiam accitum me Roma ab
S. V. non vt calores vitem; voluptatibus indul-
geam; valetudinem curem; vitæ consulam, sed, vt
huic Academicæ, patriæq. mex, quātum possim,
tātum prossim, subibo hoc onus, vt potero; susti-
nebo, quandiu potero. Sit, vt omnino fuit, me
Gn. Pompeius rebus gestis, opibus, honoribus,
fama superior; charitate in patriam certe non
erit. Iam quis, cui sit aliquis sensus humani-
tatis, procrastinandum sibi vnquā, & in studio,
atq. opere suo cessandum putet, cū audiat ex cla-
mantē, quem, obsecro, virū? Hyppocratē, idest,
quendam Medicinæ Deum, aut certe Medicorū
omniū terrestre oraculū; vita breuis, ars vero lō-
ga, experimentum fallax, iudicium difficile? Fer-
tur præterea dixisse Aristoteles; Maxima pars
eorum, quæ scimus, minima est eorum, quæ igno-
ramus. Quæ ergo amentia est, sapiētia amatores,
ab illius studij vacationē querere, & cui rei mul-
ta sæcula paria esse nō possunt, ei vnus hominis

etatem, cum per se breuissimam, tū animi nostri
mollitia, & corporis indulgentia breuiorem, &
crebra feriarum inter positione, male coherentē,
foedeq. distractam, egregie suffecturam putare?
Hore, inquit, M. Tull. cedūt, dies, menses, anni;
nec præteritum tempus vnquā reuertitur, nec,
quod sequatur, sciri potest. Nec arbitror vllum
dolorem acerbiorē esse illo, qui suscipitur ex
recordatione male positis tēporis, siue quod bre-
uissimū sit, eaq. de caussa vel minima pars illius
contemni sine ignominia, & detrimēto non pos-
sit; siue quod illius iacturam alijs assignare sum-
mæ temeritatis, & insignis impudētię esse videa-
tur, cū sit nostra culpa admissum dedecus, quod
vt effugias, quis est non modo non recusandus,
sed vltro appetendus, subeundus, excipiendus la-
bor? Themistocles, totius Græcię eloquentia, au-
toritate, gratia, prudentia, omniq. laudis genere
florentissimus, lacrimans sepe dicebat; inuitum
se mori, quod tunc è vita discedere cogeretur, cū
sapere inciperet, & quidem sexagenario maior.
Inunc, & voluptates confectare; auocationem à
labore, reuocationem ad otium quære; accusa
alias calores immodicos, alias intolerabilem
hyemis vim; senties miser, senties, citius
quidem, quam velis; ferius tamen, quam ex-
pediat, ferius quam deceat, tuorum ad scientiā
cursum studiorum à te ipso, per turpem ignauitā
impeditum, impetum redardatum, & quem spe-
rabas,

rabas, tuorū laborū, & vigiliarū fructū, cum ita
lentitudine tua longe submotum, vt ante moritu-
rus sis, quam illius vel primoribus labris suavi-
tatem gustare possis; cum tamen ille, si paulo di-
ligētius niti voluisses, presto futurus fuisset ver-
rimus. Quam vellem, erigerent mentes, auresq.
suas, & quod dicam, diligenter attenderent, qui
multo magis tarda ingressione, quam concitato
cursu, assiduoq. delectantur! Vacabat vna cum
seniore Plinio nobilis quidā vir legenti puero.
Is cum parum distincte, & clare per paucos ver-
sus pronuntiaffet, coactus est ab honesto viro
eosdem illos repetere, & articulate proferre. Ibi
Plinius, vir aliqui magna animi humanitate tē-
peratus, haud leuiter excandescens; antu, inquit,
intellexeras, quid sibi puer vellet? Probe, inquit
ille. cur ergo puerum interpellasti? cur a lectione
reuocasti? cur totius illius temporis, quod est
à puero consumptum in repetitione versuum,
iacturam facere voluisti? o acerrimum sapien-
tiæ studium, quid non efficis? quos stimulos
non admoues? quos ignes non adhibes, vbi ge-
nerosa pectora inuasisti? & miramur, quod a ve-
terum felicitate ingeniorum, & a gloria sapien-
tiæ tam procul absumus, qui tantū ab illorū con-
stantia, diligentia, studio, assiduitate, & discendi
cupiditate, & contētione desciuerimus? Plinius
vir doctissimus, & sūma cū apud suos, tū apud
exteras

teras nationes auctoritate, existimatione, fama,
& præstantissimis ingenij monumentis clarissi-
mus, breuissimi tēporis amissionē honestissimo
homini, viro amicissimo, studiorū socio, omnium
horarū comiti, condonandā non putauit; & nos,
si non penitus rudes, leuiter certe artibus inge-
nuis eruditi, & nulla ratione cum illo comparan-
di, non vnius, aut alterius horę, non duorum, aut
 trium dierum, sed mensium multorū vsu, & fru-
ctu equo animo carebimus? &, quod est multo
deformius, nostra socordia priuabimur? Fuit,
fuit profecto ista illius sæculi foelicitas, & eorū,
qui tunc viuebant, hominū, sed præcipue C. Pli-
nij, laus, cui non forum, non campus, non curia,
non domus, non lectus vacuus vnquam lectione
fuit. Nihil tamē vnquam legit, quin exciperet,
& ex varijs ingenijs excellentissima quæque li-
baret; neq. id tantum in Bibliotheca, sed in men-
sa, sed in lectica, sed equitās, aut quippiam aliud
agens, vt tum denique vita frui, ac spiritu sibi vi-
deretur, cum in rerum abstrusarum, & difficilium
inuestigatione tēpus omne consumeret. Fuit Au-
relius Alexander optimus auru spex, eximius au-
gur, musicus insignis, & vtraque oratione, quod
paucissimis contigit, vsq. adeo excelluit, vix vt
parem agnosceret. Verum in his rebus quem ille
laborem impendit? quę fuit illius assiduitas? quę
cōstantia? Etiā in cōuiujs, in quibus sola corpo-
ris voluptas, & animi relaxatio quaeri solet, aut
legentes

legentes audiebat, aut ipse, quæ alij audirent, legebat. Sic, sic, inquā, progressio admirabilis, sic incredibilis ad omnem excellentiā cursus fiebat. Denique nemo fuit post homines natos vel mediocriter eruditus, qui non ad nocturnum laborem diurnum adiunxerit; totamq. sine aliqua assiduitatis, & diligētix intermissione ætatē in litterarum studijs contriuerit. Videant igitur delicati isti homines quem animum sibi suscipiendū putent, cum corporis obsequio, & indulgentiæ nimis addicti, leuibus, nō valetudinis, vt fingūt, sed otij, vt apparet, & oblectamenti incommodis a laudatissima, & cūctis expetita mortalibus discendi celeritate terreantur. Echinus fœmina, catulorum in alao delitescentium, spinis stimolata partum differre dicitur; nimirum, vt quo diutius illum detinuerit, eo grandior fœtus, & duriores spinarum aculei fiant, & ipsa acerbior cum dolore aut pariat, aut pereat. Nihil enim est tertiū. Perniciosam hanc stultę animantis procrastinationem imitari videntur, qui sic operā dant optimis artibus, vt earum studia sepe interrumpant; sepe longo interuallo repetant intermissa; sepe strigare, atque interiūgere, vt Plautus loquitur, soleant; & longissimam sibi in immenso, & difficillimo sapientiæ curriculo morā iniiciant. Quo consilio? vt & studia, sepe interpellata, refrigerent; & tēpus, res pretiosissima, vt dicebat Theophrastus, & res ipsa declararat, frustra teratur.

Quo

euentu? vt turpiffimi ceffatores aut nunquā, aut
intempeftiue, idelt, fine voluptate, & fine vtilita
te, quod & illius fensus, & huius vſus futurus fit
breuiſſimus, fructum capiant ingeniorum ſuo-
rum. Id ni ita eſſet, cur hebeſcere aciem ingenij
ſui, languere induſtriam, atque reſidere ad ſa-
piētiam impetum ſuum mallent, quam quidquā
ſibi de otio, de feriandi cōſuetudine detrahi? cur
recuſarent in optimarum earundemq. pulcherri-
marum conquiſitione rerum diutius elaborare,
quam inertiffimi, & deſidioſiſſimi homines ſo-
lent? cur, propoſita æqua, atque adeo etiam me-
ritis maiore mercede laborum ſuorum, non ad ſa-
pientię ſtudium ingrederentur animoſe? aut, ſi
ingreſſi iam ſunt, cur non celerrime currerēt ad
ea, quæ ſunt nauis, & induſtrijs hominibus præ-
mia conſtituta? cur tandē mihi auctores eſſent,
vt menſem Octobrem expectem? Ego, vt tātum
temporis ſine aliqua huius Academię vtilitate
abire ſinam? Ego vt elabi tot menſes ſine fructu
ſtudioſæ iuuentutis, ſine exercitatione induſtrię,
ſine cultu ingenij, ſine vſu dicendi equo animo
patiar? Non faciam; non, inquam, faciam: ſuade-
re nolint. Etenim quamuis omnibus hominibus
maxime diuturna vſura vitæ concederetur; parū
dixi: quamuis omnes ad ſatiētatē viueremus;
tamen parciffime eſſet tempus diſpenſandum,
vt ſufficere illud rebus neceſſarijs poſſet. Nunc
vero quæ eſt iſta, per Deum immortalē remis-
ſio

stio, vel potius abiectio animi? Quis cordis stu-
por? Quæ mentis cæcitas aut non discere in tan-
ta rerum ignoratione, aut lente necessaria disce-
re in tanta temporis breuitate, aut dediscenda
discere in tanta copia rerum præstâtissimarum,
eos præfertim homines, qui se musarum alūnos
bonarum studiosos litterarum, veri cupidos, lau-
dis, & glorię appetentes iactant? O rem ridiculā,
viri clarissimi! Homerus militem desidē, & otio-
sum etiam hyeme, etiam tempestate per frigida,
& gelidissimis imbribus, nō vult; sed illum ad la-
borem, & vigilantiam adhortatus, exclamat;

Aut gladium exacue, aut præsepia comple.

Plinius agriculturā iubet ante lucanis horis, cum
foras egredi ad laborē nō licet, alijq. in lecto ster-
tunt, ferramenta exacuerere, manubria aptare, do-
lia quassa sarcire, ipsorumq. laminas scabendo
purgare, aut nouas facere, modo ne domi sedeat
otiosus; sed quiduis, otij cōsumēdi causa faciat;
Et nos, non modo totius elegantię, & sapientię
quasi milites, qui ab ineūte adolescentia grauif-
simū, & necessariū cū barbaria, & ignorātia, atro-
cissimis hostibus, bellū gerimus, atq. ad extre-
mū vsq. spiritū gesturi sumus, verū etiā, vt agri-
cole, & nostros, & aliorū animos, tanquā agros,
septos vndiq. & vestitos vepribus, & dumetis, no-
tra diligētia, & cultura meliores efficere debem?
ita nos geremus, vt, perinde, ac si omnia sint tuta,
& trāquilla; & nihil negotij susceperimus; satq.
super sit etatis ad oñia ex animi sētētia cōficiēda

magnam esse, & crebram studiorum, ac laborum
intercapedinē in vita nostra velimus? Dyonisius
senior à quodam rogatus, superesset ne otium? Me-
lius ominare, inquit: nec superfit vnquam. Turia-
nus iam nonagenarius, quod ei Cęsar vacationē
à negotijs, publicisq. muneribus dedisset inuito,
in lecto se collocari, totam familiā lugere iussit;
nec ipse tanquam mortuus iacere, nec ipsius fa-
milia herum, tanquam mortuum, lamētari prius
destitit, quam est optimo seni suus labor restitu-
tus. Atmas Scytha tunc se parum a despiciatissi-
mis hominibus, agasonibus nimirum, & stubula-
rijs differe ingenue fatebatur, cum esset otiosus.
Vespasianus Imperator, quotiescunque reprehē-
debatur à medicis, quod, tenui, aut nulla prorsus
valetudine, in labore sibi non parceret, responde-
re solebat; oportet Imperatorem stantem mori.
Nihil se magis in Gymonosophistarū moribus,
& vita laudare solitum, scribit Apuleius, quam,
quod omnem desidiam, & ab rerum honestarum
comparatione cessationem ita odissent, vt, apposi-
ta iam mensa, strata, & extructa cibus, nemo ta-
men manum in eam porrigeret, nisi discipulos
magistri prius rogassent; ecquid boni ad illam
vsque horam egissent. Trium potissimum rerum
Catonem seniore pœnitebat; primum, si mulie-
ri consiliū suum, aut rem arcanā detexisset; dein-
dem, si, quo pedibus ire posset, eo naui contēdis-
set; denique, si diē inanem, & otiosum cōsumpsis-
set.

set. Hic ille est Cato, qui dicebat; clarorum ho-
minum non minus otij, quam negotij rationem
exstare debere, quiq. scripsit; P. Sc. Africanum
dicere solitū, nunquā se minus otiosum esse, quā,
cū otiosus; nec minus solū, quā, cū solus. Magni-
fica vero vox, inquit M. Tull. & magno viro, &
sapiente digna, quę declarat illum & in otio de-
negotijs cogitare, & in solitudine secum loqui so-
litum, vt neq. cessaret vnquā, & interdū collo-
quio alterius non egeret. Ergo Imperatores Ro-
Reges, Tyranni, magni in repub. viri, Barbari iti-
dem homines, Scythę, litterati, illitterati, senes,
pueri, illi deniq. a quibus nemo rationē otij re-
poscere poterat, otiosi esse noluerunt, cū facile
possent; & quadrimestre illud tēpus, quod parū
curiosis, & non, nisi otuari cupientibus, atq. igna-
uis, ex vetere instituto, solutū, ac liberum conce-
ditur, nos, ad tam multa, tãq. præclara nati, qui-
bus labori quies, otium ignauix, cessatio torpori
esse debet, otiose traducemus, atq. ad omnē ani-
mi dissolutionē, ludumq. descendemus? Est, in-
quiunt, grata sæpe, aliquando etiā necessaria re-
missio animi. Audio. Sed Musonius animi remis-
sionē amissionē appellat. In itinere quāuis bre-
ui, & facili, inuenta sunt viarū cōpendia, vt quā
celerrime, quo instituimus, perueniamus; & licet
ibi diutius, quā oportuerat, morati sumus, cuius
corrigimus tarditatē; & in disciplinarum studijs
honestarū, incurriculo, & longissimo, & difficil

C lino,

limo, quasi cordi sit, crebro interiectu, atq. inter
positu feriarū, & vacationū, ad metas semper he-
rere, meandros, diuerticula, flexionesq. quere-
mus? Quid ego referā Catonē alterū, Vticensem
nimirū, qui, dum Senatus cogebatur, solus in ip-
sa Curia libros Græcos studiosissime, & diligen-
tissime legebat, ne vel breuissimū tēpus sine le-
ctione, fructuq. tereretur? Quid hic faceret do-
mi? Quid noctu? Quid in Bibliothecā abditus?
Quid diebus festis? Quid tempore, ab interuēto-
ribus, a publicis negotijs, à reipub. muneribus,
vacuo? Nullū pœne invita otiosum cōtigisse M.
Tull. spiritū Asia, Athene, Rhodus, vrbes, vide-
licet, clarissimę, quas, discēdi studio ductus, adiit
Antiochus, veteris Academię nobilissimus Phi-
losophus, Demetrius Syrius, vetus dicēdi magi-
ster, Menippus Stratonicēsis, Molō ipse magis
alienis, quā suis notus scriptis, quos omnes que-
siuit, volūtario exilio, dicēdi artifices, atq. docto-
res, & quæ reliquit diuini monumenta ingenij,
homo omniū occupatissimus pœne infinita, te-
stantur. Augustus Cæsar, mutinēsis negotijs,
& difficultatibus vehementer exercitus, quoti-
die tamē legebat; scribebat; declamabat; multa
oratione soluta, librū etiā versibus, scripsit. Plu-
res ne cōmemorē, possem enim, ea me ratio mo-
uit, quod non id nunc agam, aut in eo laborē, vt
omnes, qui fuerunt admirabili quodā studio ad
discendum cōcitati, atq. incensi, enumerē; sed, vt
ad-

ad moneam, si qui sint, qui meo egeant cōsilio, fieri
nō posse, quin accidat omnibus cūctatoribus, vt
quantū occasio proficiēdi in litteris, lentitudine
ipsorū, remittitur, tantundē ipsi amittant doctri-
næ; & quantū indulgent otio, hoc ipsum, & for-
tasse amplius, detrahāt de ingenio. Eximius, præ-
stās, & in omni laudis genere singularis existens
quomodo quis posset, rogatus a quodam, respon-
disse fertur, Aristoteles; si venientes non exspe-
ctet; præeuntes consequatur. Quæ ergo res, quæ
spes istos egregios cessatores, nimisque delica-
tos, ac molles instudijs alit rerum difficillima-
rum, qui neque præeuntes consequi laborant;
& venientes ita expectant, vt facile at ergo re-
lictū, quos posteriores paulo ante viderant, eos-
dem priores esse, & æquis animis patiantur,
& rectis oculis intueantur? O homines negli-
gentes, ac dissolutos! Quare non dictum,
sed oraculum putent illud à sapientissimis ho-
minibus vsurpatum; Qui cito non discit, nun-
quā discit: desinātq. iam, suo, alienoq. detrimen-
to cautiore facti, ea esse mobilitate, & leuita-
te ingenij, vt simul ac iniecta mētio sit feriarū,
atq. vacationum, studia de manibus excutiā; li-
bros deponant; abijciant vna cum ingenij glo-
ria, nobiles cogitationes, præclarissimosq. cona-
tus. Alioqui non erit recusandum, quin magnā
vitæ suæ partē nō ad accessionem rerū nouarū,
vt parcerat, sed ad abscissionē veterum, obliuio-
nemq.

nēq. iam diu perceptarū, quod omnē stupidita-
tem superat, contulisse videantur. Sed isti, si qui
sunt, ut lubebit, aut requiescant ab studijs; aut
respirent a molestijs; aut quouis alio nomine ig-
naviam cōtegant suam; deniq. dissipent, ac di-
strahant, sæpe interpellando, studia sua, atq. de-
ferāt, acturi mox; Quid, obsecro? Ipsi viderint.
Ego ijs diebus, quos statis anni temporibus sibi
cōtēdunt concessos, ut animos recreent, ac vires
denuo colligant, ijs, inquā, diebus non ero otio-
sus, sed eorū rationes, quibus amor eloquentiæ
Romanę in visceribus, ac medullis infixus inse-
dit, ideoque Epicharmū secuti, nullum esse tem-
pus ad animi cultum, & sanitatē intēpestivum
putāt, meis omnibus cōmodis anteponā. Nōui
otiosorū vitā & faciliore, & tutiorem, & minus
alijs grauem, aut molestā: sed eorū, qui, dū opti-
me de alijs promereri volūt, se ad res magnas ge-
rēdas, quando licet, & quoties licet, accōmodāt,
fructuosiore generi, & ad claritatem,
amplitudinemq. aptiorē, si negē, sanus non sim.
Dicam equidē de me, quod sentio, quodq. res
est; & dicā, quod de se egregius Poeta cecinit;

Ut nox longa, quibus mentitur amica, diesq.

Longa videtur opus debentibus, ut piger annus

Pupillis, quos dura premit custodia matrum,

Sic mihi tarda flunt, ingrataq. tempora, qua spes,

Consiliūq. morantur agendū nauiter.

Itaque

Itaq. parū isti cauti sint; nihil in posterū prouī
deant; indirecta illa, & ardua, quā eleganter, &
ingeniose depinxit Hesiodus, ad virtutem via
sepe interquiescant, sepe lapsi res istānt; non eā
vno tempore, si fieri possit, atq. vno spiritu, cōfi
cere, & superare conētur; ita vite cursum istituāt
vt versari tātū incurriculo sapiētię, nunquā ad
illius gremiū peruenire velle videātur; ita nauī
gēt, vt nūquā portū teneant; sed semper illos vē
ti segues deludāt, & tarditatis lēto fastidio cōfi
ciant: ita serant, vt nunquā demetāt, ferātq. fru
ctū; sed semper sint diuites in annū alterū: ita bel
lū gerant cū hostibus suis, vt nō modo de victo
ria nō cogitēt aut impulsu scutorū, aut cūflitu
cōporū, aut ictu cominus, aut cōiectione telorū,
aut aliquo periculo cōparanda, sed ne cogitent
quidē, vt qui bellare tantū, non debellare cōtē
dāt: deniq. ita in sua pristina tarditate, & vacatio
ne studiorū obstinati sint, vt eos nunquā inertis
simæ segnitix, & fastidij delicatissimū, cōnite ac
sui; sed ante moriantur, quā intelligere possint,
quo cōsilio inuitam venerint. Ego, vt pollicitus
iā sum, instituti, munerisq. mei memor, quā lam
pada alijs, si qui essent ætate meliores, fiorētio
res ingenio, valetudine firmiores, & qua per mul
ti capiūtur, nouitate gratiores, sine vlla dubita
tione, tradiderā, eā iterū, vel cūdiscrimine in ma
nus sumā, atque fortunā, cuius me sepe telis ex
posui, diuino fretus auxilio, vestra equitate cōsi
sus, cōscientia nixus recte voluntatis, superio
ris vite

ris vite mee iucundissima recordatione recreatus
periclitabor. Vincat publica utilitas priuata com-
moda; acre, omnibusq. natura in situ cohonestan-
de patriae desiderium omnes difficultates, omnia
impedimentavincat. Nihil animi afflictatio, nihil
calorum magnitudo, nihil interpestiualitterarum, &
studijs, & studiosis estas, nihil inueterata Aca-
demiarum consuetudo ardentem iuandae rei littera-
riae cupiditatem impediatur; ut discendo, sic docendo
nullum tempus ineptum putetur, quando nullum se-
rum; & semper hora prior posteriore melior ha-
beatur, ut hoc eodem sensu ductus, scripsit Ouid.
Vtendum est aetate; cito pede labitur aetas:

Nec bona tam sequitur, quam bona prima fuit.

Te interim, Si spiritus Sancte, cuius excelsimo di-
uinitatis folio in sacrosanctum Apostolorum Colle-
gium descendetis, aduentum Orbis Christianus om-
ni cultu, pietate, reuerentia pridie celebrauit, oro
& obsecro, ut, quemadmodum eorum pectora diui-
nis ignibus amoris inflamasti; caelesti sapientia
compleuisti; infinitis, & immortalibus donis cu-
mulaisti; ita me, supplicem tuum, in multis, & mag-
nis vel asperitatibus rerum, vel angustijs temporis,
obsequentem aliorum studijs, & tibi, pietatis fonti,
& pignori caelestis hereditatis, manus tendentem,
aliqua istius scintilla charitatis accedas; consilijs,
ad hoc munus docendi, semper inuidiosum, sed
nunc, nescio quomodo, inuidiosius, idoneis in-
struas; iisque rebus augeas, quae me, non apud ho-
mines, sepe perituros, sepius immemores accep-

torū beneficiorū, sed apud te, cū Deo Patre, & Filio ab omni eternitate regnātē, Deū in gratia ponant. Hunc ego a te meorum fructum studio rū postulo; hāc laborū, vigiliarū, & acerbitatū, quas multas pertuli, mercedē posco; hoc opere, tot annos in hac Academia nauata, & in posterū nauadæ, præmiū flagito, nō modo indignus tanto bono, sed nihil etiā nō mali meritus. Verū qui immēsa, & interminatā bonitatis tuę magnitudinē nouit, quid nō & petere, & sperare audeat? Quod si aliud quidpiā præterea aut optare me fas est, aut a te cōsequi licet, hoc omnib⁹ precib⁹ cōtendo, vt iterū à me publice profitēdi prouincia, & cura suscepta alicui sit ornamēto reilitte rarix; huius Academię honorē augeat; & studio sę iuuetutis cōmodis, & vtilitati seruiat. Magnū profecto donū, atq. haud scio, an de humanis donis lōge maximū; sed ego noui, quid postulē, & à quo postulē. Postulo quidē rem per se, sua vi, sua sponte laudabilē; ideoq. nō dubito, quia facile impetrē, & exorē à te, qui eos etiam, quorū scelere tuū est numen violatū, non tā vlcisce ris, quā sanas; & ipse te placas illis, quos iure perdere, atque delere potuisses; & ab eo postulo, a quo pax, gaudiū, solatiū, integritas, sãctitas, perfectio, omnia deniq. bona in vniuersum hominū genus ab ipso mundi primordio largissime manant, semperq. manabunt. Veni igitur, Creator optime; veni splendidissima æternę veritatis lux; veni sempiterna viuorū gloria, vnica mor-

tuorū salus; veni, & exacue, atq. exfuscita non
ad suscipiendā serio curā aliquā, & cogitationē
muneris, officijq. nostri, vt ego, qui accersitus
sum, ita me gerā, vt sui eos, qui accersuerūt, ne-
que cōsiliij, neq. iudicij, neq. sumptus, euētusq.
pœniteat; illi, quorū gratia accersitus sum, ita se
cōparēt, vt prouidisse diligenter impostērū, &
suis prudenter rationibus cōsuluisse, & opportu-
ne oblatā cōparandæ occasionem eloqētix acri-
ter vr̄sisse iudicētur. Sic fiet, vt neq. mihi cōstās
& propensa volūtas aduersus illos, quorū inge-
nia pulcherrima, & præstantissima cogitione
excolenda, animos ad elegantiam, omnemque
humanitatē informandos, studia alenda, & ad
maiora in dies excitanda hoc potissimū tēpore
suscepi; neq. ipsis, quorū res maximæ aguntur,
animi impetus ad honestatē, ardor mētis ad lau-
dē flagrās cupiditas sapiētix ad gloriā defuisse
videatur. Quæ vero futura sit studiorū, atq. mu-
neris mei ratio, quæ exercitatio, & quā diutur-
na; qui quo tēpore, quomodo, & quandiu expo-
nēdi eloqētix Romanæ magistri, cras illi à me
priuatim audient, qui me hodie, honesta, & salu-
taria persuadere conantem, repudiatis malis sua-
soribus, audire voluerunt.

Ac dixi quidem pro vestra expectatione, pa-
rū, pro re proposita, satis, pro tēporis angustijs,
& imbecillitate valetudinis, plus satis.

L A V S D E O.

V. Pet. Iohan. Assensius.